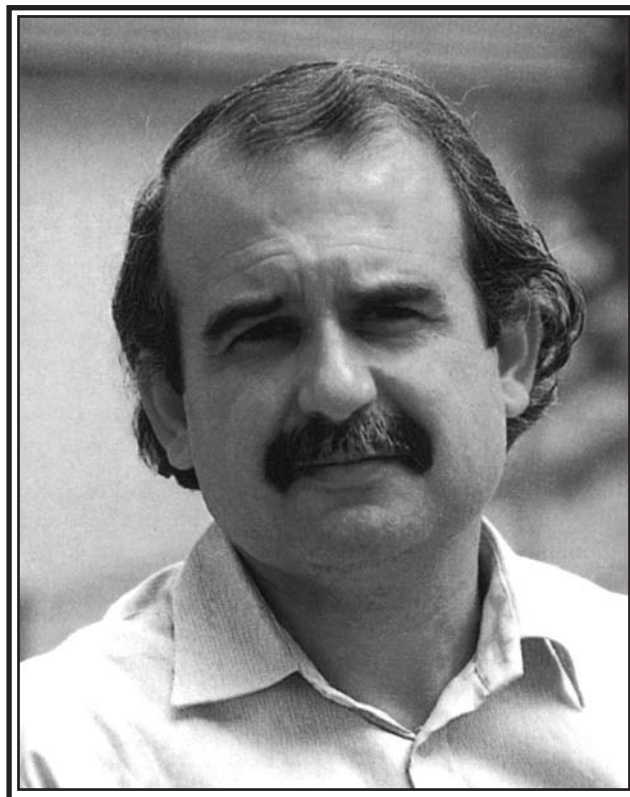

Odišiel Sándor Trugly
 (* 19. 12. 1952 – † 7. 11. 2021)

7. novembra 2021 nečakane zomrel archeológ Sándor Trugly, medzinárodne uznávaný bádateľ obdobia Avarskej ríše. Sándor sa narodil 19. decembra 1952 v meste pevností v Komárne v hlboko zakorenenej komárňanskej rodine. Jeho predkovia sa tam usídlili ešte v 18. storočí a stali sa mešťanmi slobodného kráľovského mesta. Jedného jeho predka, ktorý zriadil bitúnok v Komárne, spomína vo svojom románe aj klasik maďarskej literatúry Mór Jókai. Sándor bol nesmierne hrdý na svoj pôvod a evanjelické vierovyznanie. Za záujem o humanitné vedy vďačí svojmu otcovi, ktorý sa aktívne zaoberal dejinami svojho rodného mesta a publikoval aj kratšie štúdiu v slovenských a maďarských časopisoch. V roku 1972 bol aj zakladateľom Spolku priateľov Podunajského múzea. Jeho matka pôsobila ako dentistka v miestnej poliklinike. Sándor základnú a strednú školu absolvoval vo svojom rodnom meste, kde aj maturoval na maďarskom gymnáziu. Potom jeho cesta viedla do Budapešti, kde bol prijatý na univerzitu Eötvösa Loránda. Na filozofickej fakulte študoval aprobáciu maďarský jazyk a literatúra – archeológia. V tomto období na katedre archeológie pôsobili okrem profesora Gyulu Lászlóa aj Isván Bóna a András Mócsy,

ktorých prednášky s veľkým záujmom sledoval. Popri štúdiu na univerzite ho prijali aj do Eötvösovoho kolégia, kde vzdelávali a pripravovali elitných študentov na vedeckú dráhu.

Počas štúdia na neho najviac vplývali profesori Gy. László a I. Bóna, ktorí ho aj neskôr odbornými konzultáciami a radami usmerňovali pri vedeckej kariére orientovanej predovšetkým na štúdium včasnostredovekého obdobia. Vo svojej diplomovej práci sa zameril na syntézu staromaďarských pamiatok slovenskej časti Medzibodrožia. Žiaľ, táto jeho práca zostala len v rukopise.

Po ukončení univerzitných štúdií sa vrátil do vlasti a od roku 1976 pôsobil ako archeológ v Podunajskom múzeu v Komárne. Od roku 1983 sa intenzívne zapojil aj do organizácie vlastivednej a populárnovedeckej činnosti mesta. V roku 1979 neobvyčajne šťastnou náhodou pri výstavbe internátu komárňanských lodeníc objavili významné avarské pohrebisko, o ktorom neodkladne informovali miestne múzeum. Do záchranných prác sa Sándor Trugly okamžite zapojil. Záchranný terénny výskum časom prerástol na systematický, ktorý trval až do roku 1989. Dovedna preskúmal 153 hrobov,

z čoho 63 bolo jazdeckých. Prevažná väčšina odkrytých hrobov bola už v minulosti súdobými zlodejmi vykradnutá. Ale aj na základe zvyšku bronzových šperkov ponechaných v hroboch, kovaní výstroja a súčastí konského postroja možno konštatovať, že išlo o kolekciu jedinečných artefaktov materiálnej kultúry 8. storočia s úzkymi väzbami na výzdobné motívy nagyszentmiklóského pokladu.

Počas priateľských rozhovorov Sándor často uvažoval o skutočnom bohatstve v Komárne pochovaných Avarov. Mimoriadnu pozornosť venoval aj záchrane kovom petrifikovaného dreva, resp. antropologickému a zoologickému materiálu. O zistených mongoloidných lebkách a rúčky kopije vyhotovenej z čiernej moruše sa zmieňuje vo viacerých príspevkoch, naposledy v roku 2019 v štúdiu *Komárom mint késő avar hatalmi központ – Vajon hol lehettek a griffes-índások egykori keleti szállásterületei?* (Komárno ako neskorooavarské mocenské centrum – Kde vlastne bolo východné sídelné územie ľudu sgrifmi a úponkami?). In: Cs. Balogh/J. Szentpéteri/E. Wicker (szerk.): *Hatalmi központok az Avar Kaganátusban*. Kecskemét 2019, 197–210.

Archeologický výskum v Komárne navštívili aj významní európski odborníci pre včasnostredoveké obdobie, ako napríklad mníchovský profesor Joachim Werner, viedenský profesori Herwig Friesinger a Falko Daim, taktiež mnohí slovenskí a maďarskí bádatelia. Výsledky svojho archeologického výskumu S. Trugly prezentoval priebežne v mnohých slovenských a maďarských populárnovedeckých časopisoch. S prvými výsledkami výskumu v Komárne-Lodenici sa mohla následne oboznámiť aj zahraničná odborná verejnosť. V Slovenskej archeológii v roku 1987 uverejnil rozsiahlu štúdiu *Gräberfeld aus der Zeit des awarischen Reiches bei der Schiffswerft in Komárno*. V osemdesiatych rokoch minulého storočia realizoval početné záchranné výskumy, a to buď priamo v katastri mesta, alebo na území okresu. Výsledky týchto aktivít publikoval priebežne v ročenke AVANS.

Pri spracovaní a publikovaní výsledkov výskumu pohrebiska v Lodenici popri maďarských archeológoch mu výdatne pomáhali aj kolegovia z Archeologického ústavu SAV. Časť výstupu výsledkov výskumu v Komárne predložil v roku 1986 ako doktorskú dizertáciu, ktorú na Univerzite Eötvösa Loránda úspešne obhájil.

V rokoch 1987 až 1989 mal znova možnosť pokračovať vo výskume v Lodenici, počas ktorého uzreli svetlo sveta ďalšie unikátne nálezy. Tieto prezentoval na samostatnej a veľkolepej výstave v budove Podunajského múzea začiatkom novem-

bra 1989. Pre účastníkov vernisáže sa tento deň stal pamätným aj preto, že práve vtedy v bývalej NDR demonštranti začali rozoberať Berlínsky múr. Výstavu za prítomnosti mnohých významných osobností archeologického bádania otvorili špičkoví odborníci sledovaného obdobia dr. Zlata Čilinská a dr. Péter Tomka.

Výsledky druhej etapy výskumných prác v Lodenici S. Trugly opäť, v roku 1993, publikoval v Slovenskej archeológii, v štúdiu *Gräberfeld aus der Zeit des Awarischen Reiches bei der Schiffswerft in Komárno II – (1987–1989)*. Práve v tomto období písal aj populárnovedeckú knihu *Griffek és oroslánok népe* (Lud grifov a levov), ktorá vyšla v roku 1994 vo vydavateľstve Kalligram v Bratislave. Štúdiu *A Komárom-hajógyári telep* o avarskom sídlisku, ktoré preskúmal v blízkosti sledovaného pohrebiska publikoval v roku 1996 v časopise *Communications Archaeologicae Hungariae*.

Spoločenské zmeny po roku 1990 mali nemalý vplyv na život Sándora Truglyho. Neúspešne sa uchádzal o funkciu riaditeľa Podunajského múzea a ani v neskoršom pokuse neuspel. V dôsledku zmeny klímy na pracovisku bol v roku 2005 nútený odísť z múzea, a tak skúšal šťastie v Maďarsku. Prísľuby ale aj tam stroskotali a v mnohých prípadoch sa sklamal v ľuďoch, ktorým dovtedy veril. Preto až do odchodu do dôchodku postupne pôsobil v múzeu Bálinta Balassu v Ostrihome, v múzeu Kuny Domokosa v Tate, v múzeu Györgya Klapku v Komárome a nakoniec vo vysunutom pracovisku Maďarského národného múzea na Hradnom múzeu v Ostrihome. Počas týchto rokov napísal rozšírenú a novými poznatkami obohatenú monografiu o výsledkoch výskumu avarského pohrebiska a sídliska v Komárne-Lodenici. Kniha s názvom *A Komárom-hajógyári avar temető és telep* vyšla v roku 2008 vo vydavateľstve Martin Opitz v Budapešti. Všetky svoje výskumy, ktoré realizoval, vyhodnotil a publikoval. Často preto hovorieval, že vede neostal nič dlžný.

Sándor bol pyšný na svoju rodinu, syna, dcéru a vnukov, ktorí sa však uplatnili v iných profesiách. Jeho včasný odchod je veľkou stratou pre slovenské, ale aj pre maďarské archeologické bádanie. Preskúmaním a teoretickým vyhodnotením komárňanského pohrebiska položil na stôl vysoko erudované publikácie, ktoré nemožno obísť, resp. ignorovať v budúcnosti. Zachránené artefakty prezentované vo vitrínach európskych výstav zas svedčia o dôkladnej práci, ktorá bola pre Sándora Truglyho charakteristická.

Sit tibi terra levis!

